

Sygn. akt II CSKP 56/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa D. Spółki Akcyjnej z siedzibą w P.
przeciwko S. Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.
o zapłatę,
oraz z powództwa wzajemnego S. Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.
przeciwko D. Spółce Akcyjnej z siedzibą w P.
o zapłatę,
po rozpoznania na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 12 maja 2021 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej (powódki wzajemnej)
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 września 2018 r., sygn. akt I AGa (...),

**1) uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację
pozwanej (powódki wzajemnej) w pozostałym zakresie (punkt 2.)
oraz w części orzekającej o kosztach postępowania apelacyjnego
i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania
Sądowi Apelacyjnemu w (...) pozostawiając temu Sądowi
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego**

2) rozstrzygnięcie wniosku o orzeczenie o zwrocie spełnionego świadczenia pozostawia w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Powódka D. Spółka Akcyjna z siedzibą w P. (wcześniej D. Spółka Akcyjna) pozwem z dnia 16 września 2013 r. domagała się zasądzenia od pozwanej S. Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwoty 1.232.580,29 zł z ustawowymi odsetkami tytułem wynagrodzeń za szkolenia przeprowadzone w okresie od sierpnia do grudnia 2011 r. i od października 2011 r. do stycznia 2012 r. stosownie do umowy z dnia 28 maja 2010 r. o świadczenie usług szkoleniowo-doradczych.

Pozwana S. Spółka Akcyjna z siedzibą w W. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa.

Pozwana wniosła dnia 30 maja 2014 r. przeciwko powódce powództwo wzajemne, domagając się zasądzenia od powódki (pозwanej wzajemnej) na rzecz pozwanej (powódki wzajemnej) kwoty 2.689.516 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2017 r. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1.232.580 zł wraz z ustawowymi oraz oddalił powództwo wzajemne. Sąd ustalił, że w dniu 11 stycznia 2010 r. została zawarta między Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości w W. (PARP) jako zamawiającym, a pozwaną jako wykonawcą umowa, której przedmiotem była realizacja usługi polegającej na udzieleniu pomocy finansowej przedsiębiorcom w formie finansowania kosztów usług szkoleniowych i doradczych z zakresu tworzenia i funkcjonowania powiązań kooperacyjnych. W umowie wskazano, że uczestnikami szkoleń i doradztwa, które zostanie przeprowadzone w ramach usługi, mogą być przedsiębiorcy i ich pracownicy spełniający wymagania wskazane w umowie. Usługa była realizowana w ramach projektu systemowego „Powiązania kooperacyjne polskich przedsiębiorstw”.

W dniu 28 maja 2010 r. została zawarta między powódką jako wykonawcą, a pozwaną jako zamawiającym umowa dotycząca realizacji projektu „Powiązania

kooperacyjne polskich przedsiębiorstw”, której przedmiotem było świadczenie przez wykonawcę na rzecz zamawiającego usług szkoleniowo-doradczych. Prezes pozwanej spółki pismem z 16 lutego 2012 r. w związku z uzyskanymi od PARP informacjami od organów ścigania co do nieprawidłowości w przebiegu organizowanych przez powódkę szkoleń (poświadczenie nieprawdy co do obecności oraz fałszowanie podpisów uczestników szkolenia), które na chwilę sporządzenia pisma dotyczyły 19 osób, zawiesił współpracę z powódką.

PARP pismem z dnia 21 września 2012 r. odstąpiła od umowy z pozwaną z uwagi na brak skutecznego systemu monitoringu i kontroli gwarantującego, że osoby uczestniczące w szkoleniach i doradztwie są osobami kwalifikowanymi w ramach zawartej przez pozwaną z PARP umowy następnie dnia 18 października 2012 r. wezwała pozwaną spółkę do zapłaty kary umownej z tytułu odstąpienia od umowy w kwocie 847.412 złotych. W piśmie z dnia 29 lutego 2014 r. PARP dokonała rozliczeń z pozwaną. Wskazano w nim, że kwota wydatków niekwalifikowanych w ramach płatności okresowych objętych wykonawstwem powódki wyniosła 1.302.145,62 złotych oraz 116.949,48 złotych nieujętych we wnioskach o płatności

Sąd pierwszej instancji powyższy stan faktyczny ustalił na podstawie dokumentów urzędowych i prywatnych oraz zeznań świadków i wyjaśnień stron. Oddalił wniosek pozwanej o zwrócenie się do Prokuratury Rejonowej w B. oraz Prokuratury Rejonowej w W. o wskazanie liczby oraz danych osób, które nie potwierdziły uczestnictwa w szkoleniach/doradztwie lub ich udział został uznany za niekwalifikowany w projekcie „Powiązania kooperacyjne polskich przedsiębiorstw”.

Oceniając poczynione ustalenia Sąd Okręgowy w P. uznał, że powództwo główne zasługiwało na uwzględnienie. Wskazywanie przez pozwaną w ogólny sposób na nieprawidłowości było bezskuteczne, albowiem nie była możliwa weryfikacja tych nieprawidłowości. Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że w § 17 ust. 2 umowy stron wysokość kary umownej została ograniczona do kwoty, którą pozwana nie otrzymała lub zwróciła Instytucji Wdrażającej. Zdaniem Sądu, skoro PARP odstąpił od umowy z uwagi na brak monitorowania przez pozwaną realizacji szkoleń, to niewywiązywanie się z tego obowiązku przez pozwaną nie może obciążać powódkę. Jednocześnie Sąd Okręgowy nie uwzględnił zarzutu pozwanej odnośnie

do nienależytego wykonania umowy przez powódkę. Wobec braku zastrzeżenia dopuszczalności żądania odszkodowania przenoszącego wysokość kary umownej Sąd uznał za bezpodstawne żądania pozwanej zwrotu kary umownej zapłaconej PARP oraz odszkodowania w kwocie 513.254,22 złotych odpowiadającej nieuzyskanemu dofinansowaniu z PARP z uwagi na wcześniejsze przez PARP od umowy z pozwaną Z tych względów Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2017 r. zasądził uwzględnił powództwo główne oraz oddalił powództwo wzajemne.

W apelacji od tego wyroku w zakresie uwzględnienia powództwa głównego do kwoty 116.949,48 złotych oraz oddalenie powództwa wzajemnego pozwana (powódka wzajemna) spółka „S.”, wniosła m.in. o załączenie akt Sądu Rejonowego w P. dotyczących postępowania karnego w sprawie VII K (...) zakończonego wyrokiem z dnia 12 sierpnia 2016 r. oraz akt postępowania prowadzonych pod nadzorem Prokuratury Rejonowej w B. sygn. Ds. (...).

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 20 września 2018 r. uwzględnił częściowo apelację pozwanej Spółki odnośnie do pozwu głównego i zmienił zaskarżony wyrok przez oddalenie powództwa co do kwoty 12.324,60 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 25 stycznia 2012 r. oddalił apelację pozwanej (powódki wzajemnej) w pozostałym zakresie. Sąd ten oddalił wnioski dowodowe pozwanej (powódki wzajemnej) uznając je za zbędne i powołane zostały jedynie dla zwłoki. W odniesieniu do wniosku o przeprowadzenie dowodu z wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 12 sierpnia 2016 r. sygn. akt VII K (...), Sąd drugiej instancji stwierdził, że pozwana nie wskazała tezy, na którą dowód ten winien zostać przeprowadzony, faktów, które tym dowodem miałyby zostać udowodnione, a zgodnie z art. 217 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Zakres związania Sądu ustaleniami wyroku karnego wynika z art. 11 k.p.c. Przeprowadzenie tego dowodu nie miało też znaczenia dla sprawy, gdyż pozwana apelację w zakresie powództwa głównego oparła na piśmie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości z dnia 19 lutego 2014 r.

Odnosząc się do apelacji dotyczącej powództwa wzajemnego, Sąd Apelacyjny stwierdził, że w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji nie wyjaśniono nawet co obejmuje kwota 1.302.145,62 zł, której zwrotu pozwana

(powódka wzajemna) dochodziła pozwem wzajemnym i nie udokumentowano z których konkretnie szkoleń (doradztw) wynagrodzenia się na nią składają. Zbędne było, wobec tego prowadzenie tego dowodu uznanego także za powołany jedynie dla zwłoki.

Sąd Apelacyjny postanowieniem wydanym na rozprawie apelacyjnej w dniu 12 września 2018 r. na podstawie art. 381 k.p.c. pominął wnioski dowodowe zgłoszone przez pozwaną (powódkę wzajemną) w pismach procesowych z dnia 21 sierpnia 2018 z dnia 6 września 2018 r. oraz oddalił pozostałe wnioski dowodowe zgłoszone w piśmie pozwanej (powódki wzajemnej) z dnia 6 września 2017 r. W piśmie z dnia 21 sierpnia 2018 r. pozwana (powódka wzajemna) wniosła o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 12 sierpnia 2016 r., VII K (...).

Sąd wniosek ten uznał za spóźniony w świetle art. 381 k.p.c., gdyż Sąd Rejonowy w P. wydał wyrok w dniu 12 sierpnia 2016 r., a więc zapadł on w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji. Pozwana (powódka wzajemna) mogła Sądowi pierwszej instancji zaoferować przeprowadzenie tego dowodu, a w piśmie z dnia 21 sierpnia 2018 r., a więc złożonym ponad dwa lata licząc od daty wydania wyroku w sprawie karnej, nie wykazała, że potrzeba przeprowadzenia tego dowodu wynikała dopiero w toku postępowania apelacyjnego ponad rok i trzy miesiące licząc od daty wydania wyroku przez Sąd pierwszej instancji. Wniosek ten nie zasługiwał na uwzględnienie, zdaniem Sądu Apelacyjnego, z tej też przyczyny, że pozwana (powódka wzajemna) formułując go nie podała których konkretnie szkoleń on dotyczy w szczególności czy dotyczy szkoleń objętych pozwem głównym czy pozwem wzajemnym. Okoliczność, że osoby, których imiona i nazwiska zostały wskazane w punkcie 3 pisma procesowego z dnia 21 sierpnia 2018 r. jako uczestnicy szkoleń nie ma znaczenia dla niniejszej sprawy, gdyż pozwana (powódka wzajemna) nie wskazała szkoleń, które są objęte pozwem wzajemnym. Jeżeli nie jest wiadomym, które ze szkoleń, w ramach pozwu wzajemnego są kwestionowane, brak jest podstaw do prowadzenia dowodów w ogóle dotyczących szkoleń przeprowadzonych przez powódkę, przy czym w odniesieniu do każdego z wniosków nie zostało podane, czy szkolenie, którego wniosek dotyczy objęte jest pozwem głównym lub (i) pozwem wzajemnym. Zresztą

nawet, gdyby pozwana (powódka wzajemna) wskazała to, to i tak - jak chodzi o pozew wzajemny - nie byłoby możliwe ustalenie czy faktycznie dane szkolenie objęte jest pozvem wzajemnym, jeżeli w ogóle zarówno w pozwie wzajemnym jak i w dalszym toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji nie wyspecyfikowano szkoleń (doradztw), których dotyczy pozew wzajemny.

Odnosząc się do pozostałych roszczeń w ramach powództwa wzajemnego Sąd Apelacyjny przyjął, że przyczyny niedofinansowania projektu „Profesjonalna szkoła zarządzania przedsiębiorstwem i zasobami ludzkimi” wiązały się z odstąpieniem przez PARP i obciążały wyłącznie pozwaną. Z podobnych przyczyn Sąd uznał za bezpodstawne żądanie odszkodowania z tytułu utraconych zysków z realizacji umowy pozwanej z PARP.

Pozwana Spółka „S.” wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji zarzucając naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z § 17 ust. 2 umowy stron z dnia 28 maja 2010 r. w zw. z art. 483 § 1 w zw. z art. 471 w zw. z art. 472 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na dokonaniu wykładni § 17 ust. 2 umowy stron z dnia 28 maja 2010 r. wykraczającej poza treść wynikającą z językowych reguł znaczeniowych i bez powołania się na jakikolwiek kontekst sytuacyjny; art. 65 § 1 i 2 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie; art. 361 § 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że między nienależytym wykonywaniem umowy przez powódkę a szkodą pozwanej wynikającą z konieczności zapłaty PARP kary umownej za odstąpienie przez PARP od umowy (tzw. odstąpienie sankcyjne) brak było związku przyczynowego. Ponadto skarżąca zarzuciła naruszenie art. 483 § 1 k.c. w zw. z § 17 ust. 2 umowy stron z dnia 28 maja 2010 r. przez ich niezastosowanie polegające na niezasądzeniu od powódki na rzecz pozwanej kary umownej; art. 429, art. 430 oraz art. 471 w zw. z art. 474 w zw. z 473 § 2 k.c. przez ich niezastosowanie polegające na niezasądzeniu pozwanej odszkodowania za szkodę wynikającą z konieczności zapłaty kary umownej PARP oraz utracone korzyści; art. 481 § 1 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie.

W skardze kasacyjnej powódka podniosła również naruszenie przepisów postępowania, mogącego mieć istotny wpływ na wynik sprawy, art. 11 zdanie pierwsze k.p.c. przez pominięcie przy dokonywaniu ustaleń faktycznych treści

sentencji prawomocnego wyroku skazującego Sądu Rejonowego w P. z dnia 12 sierpnia 2016 r., VII K (...), z której wynikało, że w ramach prowadzenia szkoleń zleconych powódce przez pozwaną określone osoby (w tym zatrudnione przez powódkę jako prowadzący szkolenia) dopuściły się umyślnych przestępstw polegających na podrobieniu podpisów na listach obecności i przekazaniu ich PARP celem potwierdzenia obecności osób, które w szkoleniach nie uczestniczyły oraz wyłudzeniu poświadczenia nieprawdy na dokumentacji dotyczącej szkoleń, w sytuacji, gdy wyrok ten miał dla sprawy znaczenie prejudycjalne i Sąd Apelacyjny winien go uwzględnić niezależnie od wniosków i inicjatywy stron procesu, co doprowadziło do zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki wynagrodzenia za szkolenia, które zgodnie z treścią wyroku skazującego nie zostały przeprowadzone oraz uznania, iż pozwana nie wykazała przesłanek zasądzenia na jej rzecz kary umownej; art. 378 § 1 w zw. z 382 k.p.c. polegające na bezpodstawnym przyjęciu, że zakresem apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w sprawie z powództwa głównego objęte jest wyłącznie wynagrodzenie za szkolenia wymienione w tabeli na stronie drugiej pisma PARP z dnia 19 lutego 2014 r., rozpoznaniu sprawy w takim tylko zakresie oraz ograniczeniu postępowania dowodowego przed Sądem drugiej instancji wyłącznie do analizy ww. tabeli, w sytuacji, gdy z treści apelacji w żaden sposób nie wynika, aby dotyczyła tylko wynagrodzenia za ww. szkolenia, zaś w granicach zaskarżenia Sąd Apelacyjny powinien rozpoznać sprawę w pełni, na podstawie całego zgromadzonego materiału, a nie wyłącznie jednego dowodu z dokumentu prywatnego, co doprowadziło do oddalenia wszystkich wniosków dowodowych zgłoszonych przez pozwaną w postępowaniu apelacyjnym oraz zasądzenia powódce wynagrodzenia za przeprowadzenie szkoleń, które nie zostały przeprowadzone zgodnie z umową; art. 217 § 1 i 3 w zw. z art. 227 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na oddaleniu wszystkich wniosków dowodowych zgłoszonych przez pozwaną w apelacji oraz w dalszym toku postępowania apelacyjnego jako nieprzydatnych dla rozstrzygnięcia sprawy; art. 381 k.p.c. polegające na uznaniu za spóźnione i pominięciu zgłoszonych w apelacji wniosków o przesłuchanie świadków; art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na niewyjaśnieniu w uzasadnieniu wyroku przyczyn uznania podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia art. 484 § 1 zdanie drugie

k.c. w zw. z art. 473 § 2 k.c. i art. 474 k.c. oraz art. 484 § 1 zdanie drugie k.c. w zw. art. 430 k.c. za niezasadne, co uniemożliwia kontrolę kasacyjną zaskarżonego wyroku w tym zakresie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności rozważenia wymaga druga podstawa kasacyjna, ponieważ dopiero gdy ona okaże się nieuzasadniona możliwa będzie ocena zasadności naruszenia prawa materialnego na tle ustaleń, które stanowią podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 60/97, OSNC 1997, nr 9, poz. 128).

Zważyć też trzeba, że według utrwalonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowiska, do naruszenia prawa materialnego w rozumieniu art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. dochodzi także w wypadku, gdy wyrok sądu drugiej instancji nie zawiera kompletnych ustaleń faktycznych odnoszących się do przesłanek normy prawa materialnego. Nie jest bowiem możliwe prawidłowe zastosowanie normy prawa materialnego i jego sądowej wykładni bez ustalenia zupełnej podstawy rozstrzygnięcia. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 1997 r., II CKN 246/97, niepubl. i z dnia 28 marca 2003 r., IV CKN 13/01, Biul. SN Izba Cywilna 2003, nr 12, s. 36 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2016 r., II CSK 556/15, niepubl., i z dnia 5 marca 2019 r., II CSK 26/18, niepubl., z dnia 24 kwietnia 2019 r., IV CSK 47/18, niepubl.).

Brak ustaleń faktycznych niezbędnych do oceny naruszenia prawa materialnego może być wynikiem zaniechań Sądu pozostających poza wskazanymi w skardze kasacyjnej naruszeniami przepisów postępowania jak również może wiązać się z wytkniętymi w skardze kasacyjnej uchybieniami w zakresie postępowania dowodowego. W przedmiotowej sprawie wadliwości dotyczące podstawy faktycznej wyrokowania wiążą się ze skutecznie podniesionymi zarzutami dotyczącymi nieprzeprowadzenia dowodu z prawomocnego wyroku skazującego Sądu Rejonowego w P. z dnia 12 sierpnia 2016 r., VII K (...) i w konsekwencji nieuwzględnienia skutków tego wyroku dla oceny prawidłowości wykonania zobowiązania przez powódkę ze względu na treść art. 11 k.p.c.

Zgodnie ze zdaniem pierwszym przytoczonego przepisu, ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do

popelnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Istota związania sądu cywilnego skazującym wyrokiem karnym wyraża się w tym, że w skład podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sądu cywilnego wchodzi czyn opisany w sentencji karnego wyroku skazującego, sąd cywilny jest więc pozbawiony możliwości dokonywania ustaleń w tym zakresie (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2017 r., I CSK 614/16 niepubl., z dnia 2 lutego 2012 r., II CSK 330/11, niepubl., z dnia 21 lutego 2013 r., I CSK 373/12, z dnia 10 lipca 2013 r., V CSK 393/12, z dnia 25 listopada 2015 r., II CSK 683/14, niepubl., z dnia 23 czerwca 2017 r., I CSK 614/16 i z dnia 31 marca 2020 r., II CSK 124/19, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2017 r., IV CZ 62/17, niepubl.). Przepis ten stanowi odstępstwo od nakazu samodzielnego dokonywania ustaleń faktycznych i swobodnej oceny dowodów w ramach postępowania cywilnego, a w konsekwencji od naczelnych zasad tego postępowania, takich jak zasada bezpośredniości i kontradyktoryjności (por. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1983 r., III CZP 14/83, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2007 r., I CSK 105/07, niepubl., z dnia 24 marca 2010 r., V CSK 310/09, z dnia 3 lipca 2013 r., I PK 277/12, niepubl., z dnia 29 czerwca 2016 r., III CSK 267/15, niepubl., z dnia 13 września 2017 r., IV CSK 621/16, niepubl. i z dnia 12 kwietnia 2019 r., I CSK 169/18, niepubl.).

Wyrażona w art. 11 k.p.c. reguła, że ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym, ma na względzie potrzebę zapewnienia jedności jurysdykcji sądowej i niedopuszczenie do podważania przez sąd cywilny ustalenia, iż skazany popełnił przypisane mu przestępstwo, a tym samym prawidłowości wyroku karnego (por. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1983 r., III CZP 14/83, OSNCP 1983, Nr 11, poz. 168, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 1984 r., III CZP 71/83, OSNC 1984, Nr 8, poz. 133, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2010 r., V CSK 310/09, niepubl. i z dnia 21 lutego 2013 r., I CSK 373/12, OSNC 2013, Nr 11, poz. 126).

Wiążąca w postępowaniu cywilnym moc prawomocnego wyroku karnego skazującego stanowiła usprawiedliwienie tezy, iż dopuszczenie dowodu z wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do

popęłnienia przestępstwa jest konieczne bez względu na stanowisko stron procesu cywilnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2008 r., III CSK 191/08, OSP, z.1, poz. 2). Niezależnie od tego, czy pogląd ten jest usprawiedliwiony, za przyznaniem racji skarżącej odnośnie do naruszenia art. 11 oraz 381 k.p.c. przemawiają wskazywane przez nią w piśmie z dnia 21 sierpnia 2018 r. okoliczności, że przed dniem 1 sierpnia 2017 r., kiedy uzyskała zgodę Sądu karnego na zapoznanie się z wyrokiem, nie miała dostępu do treści wyroku karnego wydanego 12 sierpnia 2016 r. W tym zakresie trzeba też uwzględnić, że pozwana Spółka nie była uczestnikiem postępowania karnego i nie była informowana o jego przebiegu. Zgodnie z art. 381 k.p.c. sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody według swobodnego uznania, lecz powinien mieć na względzie przyczyny spóźnionego ich powołania.

Słusznie też zarzuca się w skardze kasacyjnej nieuwzględnianie innych wniosków dowodowych strony pozwanej oparte na błędnych przesłankach, iż apelacja tej strony skierowana do powództwa głównego ograniczała się do wynagrodzenia za szkolenia wymienione w tabeli w piśmie PARP z dnia 19 lutego 2014 r. a w zakresie powództwa wzajemnego nie wskazano na co składa się kwota 1.302.145,62 złotych i nie wymieniono numerów kwestionowanych szkoleń i danych ich uczestników.

Dowody, o których przeprowadzenie wносиła pozwana, które nie zostały przeprowadzone z podanych wyżej dotyczyły istotnych okoliczności, które mogły mieć istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. W zakresie powództwa głównego istotne mogą być wymienione w sentencji wyroku karnego numery wadliwe przeprowadzonych szkoleń, jeśli zostały objęte fakturą VAT nr 110582. Jeśli zaś chodzi o powództwo wzajemne, to trzeba mieć na względzie, iż znaczną jego część stanowi kara umowna, a zatem strona pozwana dochodząca z tego tytułu zapłaty 1.30.145,6 złotych nie musiała, tak jak wymagał Sąd dokumentować, z których konkretnie szkoleń (doradztw) domaga się wynagrodzenia.

W § 17 ust. 2 umowy z dnia 28 maja 2010 r. strony ustaliły okoliczności, które uprawniały zamawiającego do dochodzenia od wykonawcy kary umownej. Stosownie do tych ustaleń w sytuacji, gdy Instytucja Wdrażająca zasadnie odmówi wypłaty środków z tytułu realizacji szkoleń i doradztwa, o których mowa w § 1 (czyli

realizowanych przez wykonawcę usług szkoleniowo-doradczych) lub zasadnie zażąda zwrotu tych środków w związku z zakwestionowaniem przez Instytucję Wdrażającą prawidłowości przeprowadzenia szkoleń lub doradztwa i odpowiedzialność za tę sytuację ponosić będzie wykonawca, zamawiający zastrzegł sobie prawo do dochodzenia od wykonawcy kary umownej w wysokości równej kwocie, którą nie otrzymał lub kwocie, którą zwrócił Instytucji Wdrażającej. W ten sposób został ustalony sposób wyznaczenia wysokości kary umownej a w świetle dotychczasowych kwota, którą pozwana Spółka miała zwrócić Instytucji Wdrażającej wyniosła 1.302.145,62 złotych.

Wykazaniu tych okoliczności miały służyć między innymi ustalenia prawomocnego wyroku karnego skazującego osoby fizyczne, którym powódka powierzyła wykonanie czynności objętych umową z pozwaną. Brak ustaleń w tym zakresie z podanych wyżej przyczyn sprawia, iż przedwczesna jest ocena podniesionych w skardze kasacyjnej naruszeń prawa materialnego. Dotyczy to nie tylko art. 483 § 1 k.c. w zw. z § 17 ust. 2 umowy stron przez ich niezastosowanie ale także zarzucanego naruszenia art. 361 k.c. oraz art. 429, 430 k.c. oraz art. 471 w zw. z art. 474 w zw. z art. 473 § k.c., przy czym w związku z podniesionym naruszeniem art. 65 § 1 i 2 k.c. w kontekście wykładni oświadczenia woli PARP z dnia 1 września 2012 r. o odstąpieniu od umowy słusznie podnosi się w skardze kasacyjnej, iż poza zarzucanym pozwanej niewdrożeniem odpowiedniego systemu monitoringu i kontroli, co najmniej równorzędną przyczyną odstąpienia od umowy było przeprowadzenie szkoleń dla osób niekwalifikowanych. Gdyby nie było tych nieprawidłowości nie byłoby też zarzutów dotyczących monitoringu i kontroli świadczonych usług szkoleniowo-doradczych.

W związku z zarzutem naruszenia art. 481 § 1 k.c. należy podzielić jedynie stanowisko skarżącej, że przepis ten w zakresie wskazanym w skardze kasacyjnej stanowi normę względnie obowiązującą (por. wyroki z dnia 22 listopada 2006 r. , V CSK 299/06, OSN 2007, Nr 9, poz. 143, z dnia 3 października 2008 r. , I CSK 15/08 chociaż odmiennie Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 20 lutego 2013 r., III CZP 96/12, OSN 2013, Nr 7-8, poz.87). Potwierdzają to wprowadzone z dniem 1 stycznia 2016 r. zmiany w art. 481 k.c. polegające na przypisaniu imperatywnego charakteru przepisowi art. 481 § 2³ k.c. limitującemu wysokość

zastrzeganych odsetek. Jednocześnie trzeba podnieść, że z jednej strony Sąd Apelacyjny ocenił wskazane przez pozwaną postanowienia umowne i uznał, iż od uwzględnionego w wyroku reformatoryjnym początkowego dnia płatności odsetek pozwana nie mogła wstrzymywać się od wypłaty wynagrodzenia, z drugiej zaś w samym rozstrzygnięciu określił, iż chodzi o odsetki za opóźnienie.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy rozstrzygnięcie wniosku o orzeczenie o zwrocie spełnionego świadczenia pozostawił w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie albowiem orzeczenie wydane zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze k.p.c. nie kończy postępowania w sprawie w rozumieniu tego przepisu. Tymczasem dyspozycja art. 415 k.p.c. odnosi się do orzeczeń kończących postępowanie w sprawie i jest to istotą tej regulacji. Sąd Najwyższy ma obowiązek odpowiedniego stosowania art. 415 k.p.c. tylko w orzeczeniach kończących postępowanie w sprawie, co jasno wynika z art. 398¹⁶ i art. 398¹⁹ k.p.c. oraz z porównania tych przepisów z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 października 2010 r., II PK 37/10, OSNP 2012/1-2/06).

ke